

Övergångar i förskolans verksamhet – ett avbrott eller undervisning?

En kvalitativ studie om förskollärares beskrivningar av strategier vid övergångssituationer i förskolans verksamhet.

AMANDA HEDBERG

STINA MATSSON

Akademien för utbildning, kultur och kommunikation
Pedagogik
Självständigt arbete – förskolepedagogiskt område
Grundnivå, 15 hp.

Handledare: Pernilla Kallberg

Examinator: Eva Ärlemalm-Hagsér

HT

2022

Akademien för utbildning
kultur och kommunikation

SJÄLVSTÄNDIGT ARBETE

PEA098

15 hp

HT

2022

SAMMANFATTNING

Amanda Hedberg, Stina Matsson

Övergångar i förskolans verksamhet- ett avbrott eller undervisning?

-En kvalitativ studie om förskollärares beskrivningar av strategier vid övergångssituationer i förskolans verksamhet.

Transitions in preschool – an interruption or education?

-A qualitative study about preschool teacher's descriptions of strategies for transitions between activities in preschool.

2022

Antal sidor: 29

Studiens syfte är att undersöka förskollärares beskrivningar av strategier vid övergångar mellan aktiviteter i förskolans verksamhet. I denna kvalitativa studie har vi valt att använda oss av semi-strukturerade intervjuer. Studiens resultat har analyserats utifrån teoretiska begreppen *pedagogisk takt* och *pedagogisk eftertänksamhet*. I resultatet framkommer det att förskollärares främsta strategi för övergångar är deras egna förmågor samt att det förekommer viss avsaknad av reflektioner kring övergångar. Förskollärare beskriver övergångar som ett avbrott i barnens vardag och som någonting som bara sker. Studiens slutsats är att förskollärare använder sig av olika strategier för att underlätta övergångarna för barn och vuxna i förskolans verksamhet.

Nyckelord: Aktivitet, förskolan, förskollärare, strategier, övergångar.

Innehåll

1. Inledning	1
1.1. Syfte och frågeställning.....	2
1.2. Uppsatsen disposition.....	2
2. Bakgrund	2
2.1. Litteratursökning.....	2
2.2. Övergångar i förskolan.....	3
2.3. Svårigheter i övergångssituationer.....	4
2.4. Förskollärares strategier i övergångssituationer.....	4
2.5. Strategier i övergångar som blir undervisning.....	5
2.6. Litteratursammanfattning.....	6
3. Teoretisk utgångspunkt	7
3.1. Pedagogisk takt.....	7
3.2. Pedagogisk eftertänksamhet.....	8
4. Metod	8
4.1. Metodval.....	8
4.2. Urval.....	9
4.3. Urvalsprocess.....	9
4.4. Genomförande.....	9
4.5. Bearbetning av material och analysmetod.....	10
4.6. Tillförlitlighet.....	11
4.7. Forskningsetiska principer.....	12
5. Resultat	13
5.1. Beskrivningar av övergångar mellan aktiviteter.....	13
5.2. Strategier för övergångar.....	15
5.2.1. Förberedelser som strategi.....	15
5.2.2. Material som strategi.....	15
5.2.3. Kompetenser som strategi.....	16
5.3. Övergångar som ett undervisningstillfälle.....	17
5.4. Resultatsammanfattning.....	18
6. Analys	18
6.1. Analys av beskrivningar av övergångar mellan aktiviteter.....	19
6.2. Analys av beskrivningar av strategier för övergångar.....	19
6.3. Analys av övergångar som ett undervisningstillfälle.....	20
7. Diskussion	21
7.1. Resultatdiskussion.....	21
7.1.1. Övergång som ett avbrott.....	21

7.1.2. Strategier i övergångar	22
7.1.3. Övergångar som undervisning	24
7.2. Metoddiskussion.....	25
8. Slutsats	26
9. Studiens relevans för kommande yrkesroll.....	26
10. Förslag till fortsatt forskning.....	27
Referenser.....	28
Bilaga 1.....
Bilaga 2.....

1. Inledning

Studiens syfte är att undersöka förskollärares beskrivningar av strategier vid övergångar mellan aktiviteter i förskolans verksamhet. Övergångar i vår studie, tar utgångspunkt i intresset kring hur förskollärare tar vara på det som sker i mellanrummet mellan undervisningsaktiviteterna. Exempelvis när barngruppen ska avbryta den fria leken för att gå och äta lunch eller när de ska gå från inne-lek till ute-lek (Niss, 2018). Sedan 2018 finns undervisning med i "Läroplan för förskolan" (Lpfö18, 2018) som ett centralt begrepp och forskning har den senaste tiden fokuserat på undervisning. Enligt Lpfö18 (2018) sker barns utveckling och lärande hela tiden och därför behöver förskolläraren aktivt planera undervisningen och ta vara på den spontana undervisningen i förskolans vardag. Vidare står det skrivet i Lpfö18 (2018) att förskolan ska främja barns utveckling och välbefinnande och därför behöver förskollärare nyttja undervisningstillfällena som kan uppstå i övergångar. Övergångsstrategier inom förskolans verksamhet mellan aktiviteter är ett relativt outforskat område och den forskning som har gjorts har handlat om övergången mellan förskola och förskoleklass (Ekström m.fl. 2008). Det finns lite forskning kring övergångar inom förskolans verksamhet och det bidrar till att föreliggande studie är relevant för förskollärare.

Niss (2018) beskriver att övergångarna i förskolan hänger ihop med resten av dagen och håller samman de olika delarna i förskolans vardag. Hur övergången till en ny aktivitet fungerar kommer att påverka utfallet av den nya aktiviteten. Det är viktigt att låta övergångarna ta tid och att förskolläraren ser övergångarna som ett lärandetillfälle. Förskolläraren kan komma barnen nära och skapa en trygghet och inte låta stress ta över. Nyholm (2016) hävdar att stress är en faktor som har en negativ påverkan på barns trygghet och lärande, stress hos barn kan bland annat uppstå vid oförutsedda situationer, vilket kan ses som övergångar. Niss (2018) menar att vid avslutande av en aktivitet behöver förskolläraren skapa intresse för det som kommer närmast för att barnen ska bli nyfikna. Förskollärarens inställning till övergångarna påverkar även barnens inställningar, om förskolläraren ser på övergångar som besvärliga kommer de att bli det även för barnen. Niss (2018) menar att övergångar oftast är oplanerade och behöver därför analyseras, planeras och få ett innehåll för att förskolan ska kunna genomföra sitt uppdrag. I detta resonemang beskrivs övergångar som ett tillfälle för att skapa trygghet och förtroende, bland annat genom relationsskapande. Vid övergångssituationer behöver barnen få tydlig information om vad som förväntas av dem samt vad som kommer att ske. Barn utsätts ofta för krav vid övergångar som de inte klarar av att följa, där behöver förskollärarna vara närvarande och hjälpa dem för att det ska bli möjligt. För att underlätta för barnen i övergångar kan förskollärare använda sig av olika strategier, vilket är det studien undersöker.

Under vår verksamhetsförlagda utbildning har vi uppmärksammat att övergångar kan bidra till en stressig och otrygg situation för både barnen och förskolläraren. Vi har också observerat situationer där barnen har svårt att avsluta den fria leken för att gå i väg och ha en planerad aktivitet och därmed visat motstånd. Intentionen med studien

är att utöka våra samt förskollärares kunskaper om vad strategier för övergångar kan vara i förskolan och hur de beskrivs av förskollärare. Eftersom barn och förskollärare upplever övergångar varje dag kan det vara ett tillfälle att lägga ned extra tankar kring övergångarnas betydelse.

1.1. Syfte och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka förskollärares beskrivningar av strategier vid övergångssituationer.

För att ta reda på det kommer studien att utgå från dessa frågeställningar:

- Hur beskriver förskollärare övergångar mellan aktiviteter i förskolans verksamhet?
- Hur beskriver förskollärare att de arbetar med övergångar mellan olika aktiviteter i förskolan?
- Hur uttrycks övergångssituationer som ett lärandetillfälle i förskollärares beskrivningar?

1.2. Uppsatsen disposition

Studiens disposition presenteras enligt följande: kapitlet *Bakgrund*, ger en förståelse för den tidigare forskning som använts relaterat till övergångar mellan aktiviteter i förskolans verksamhet. Kapitlet följs sedan av *Teoretisk bakgrund* med en beskrivning av de teoretiska analysbegrepp som är relevanta för studiens undersökning. Därefter presenteras studiens valda *Metod* där bland annat metodval, urval och forskningsetiska principer beskrivs samt studiens tillförlitlighet. Studiens *Resultat* presenteras därefter och sätts sedan i relation till de teoretiska analysbegreppen under kapitlet *Analys*. Studiens resultat och konsekvenser diskuteras sedan i *Diskussionen* och avslutningsvis följer kapitlen *Slutsats*, *Studiens relevans för kommande yrkesroll* och *Förslag till fortsatt forskning*.

2. Bakgrund

I det här kapitlet presenteras studiens litteratursökning och vilka databaser som har använts för att söka efter relevanta artiklar och rapporter. Sedan kommer fyra olika avsnitt utifrån tidigare forskning som behandlar studiens frågeställningar, rubrikerna är: *Övergångar i förskolan*, *Svårigheter med övergångssituationer*, *Förskollärares strategier i övergångssituationer* och *Strategier i övergångar som blir undervisning*. Den tidigare forskning som har använts har forskat kring övergångar mellan undervisningsaktiviteter i förskolan och vilka strategier som förskollärare använder sig av för att underlätta övergångarna, samt forskning kring övergångsstrategier för att underlätta övergångar för barn med speciella behov.

2.1. Litteratursökning

För studien har databaserna SwePub, ERIC och Primo använts för att få fram relevanta vetenskapliga artiklar och avhandlingar. I samtliga databaser har filtren ”refreegranskat” och ”peer reviewed” använts för att få fram vetenskapliga artiklar,

rapporter och avhandlingar. De sökord som användes var "övergångar", "förskola", "förskollärare", "strategier", "relation", "transitions", "preschool", "strategies", "relations" och "preschool teacher". Resultatet visade vetenskapliga artiklar och avhandlingar från olika år, det fanns ett flertal artiklar som var från sent 2010-tal som vi resonerade var något vi ville använda oss av. Det fanns inte mycket forskning kring övergångar och därmed breddades sökningarna till forskning kring övergångar för barn med speciella behov. Det var dock relevant då det framkom i artiklarna att innehållet gick att tillämpa på alla barn i förskolan. Vi fann främst forskning skriven på engelska, men hittade även en artikel som är skriven på svenska som vi fann användbar relaterat till studiens syfte och frågeställningar. Vid sökning av vetenskapliga artiklar visades många artiklar skrivna för övergång från förskola till förskoleklass. För att exkludera dessa träffar valde vi att lägga till "Not school" i vår sökning för att begränsa utbudet till övergångar inom förskolans verksamhet. Sökningen resulterade i att vi använde fyra internationella och en nationell artikel som tidigare forskning. Dessa artiklar berör övergångar i förskolan samt strategier som förskollärare använder sig av för att underlätta övergångar.

2.2. Övergångar i förskolan

Vallberg Roth m.fl. (2019) rapport innehåller resultat av forskning och en samlad analys av det som kännetecknar undervisning och sambedömning av förskolan. Rapporten beskriver att övergångar i förskolan kan delas in i planerade eller oplanerade och kan ses både som avbrott i verksamheten och som ett flöde som förändras. Hume m.fl. (2014) studies syfte var att undersöka hur förskollärare kan underlätta övergångar för barn med speciella behov. Studien beskriver att övergångar finns naturligt hela tiden i förskolans verksamhet och tvingar barnen till att gå från en aktivitet till en annan och påbörja någonting nytt. Vallberg Roth m.fl. (2019) rapport beskriver vidare att avbrott behöver inte ses som negativt utan kan vara det som leder barnen och förskolläraren vidare i lärandet kring ett objekt eller en situation. Kultti (2012) beskriver i sin avhandling där hon har utgått ifrån observationer av flerspråkiga barn i förskolan och i övergångsaktiviteter hur övergångarna gav barnen möjlighet till att ta egna initiativ och samspel. Övergångarna gav barnen tillfällen att själva fylla mellanrummet mellan undervisningstillfällena med egna aktiviteter medan förskolläraren förbereder nästa aktivitet. Studien framhåller att förskollärarna har tilltro till att barnen har förmågan att göra det och kan ses som att barnen får möjlighet till att utgå ifrån deras egna intressen.

Banerjee och Horn (2012) lyfter i sin artikel, som handlar om strategier för övergångar i förskolans verksamhet, fram vikten av att övergångar är något som kan vara utmanande för barn där de måste överge en aktivitet för en annan. Genom noggrann planering och förberedelse kan förskolläraren motverka att övergången hämmar barnens aktivitet. Genom att förskolläraren noggrant planerar och förbereder sig inför övergångarna kan övergångarna underlätta för både barnen och för förskolläraren då de vet vad som ska hända. Planering och förberedelse kan innebära att förskolläraren ser varje barns behov och vilka problem som kan uppstå i övergången, samt vad förskollärarens roll blir i övergångssituationen.

2.3. Svårigheter i övergångssituationer

Banerjee och Horn (2012) beskriver i sin artikel om svårigheter som kan uppstå i övergångar och hur dessa kan vara utmanande i förskolans verksamhet för förskollärare att hantera, utmaningar i övergångar framkommer även i Vallberg Roth m.fl. (2019) rapport. Banerjee och Horn beskriver att barnens svårigheter i övergångarna kan ske genom olika reaktioner. Exempelvis kan svårigheterna ta sig i uttryck genom att barnen har svårt att avsluta en aktivitet och påbörja en annan, det kan ske genom att barnet blir aggressivt och vägrar avsluta aktiviteten. Svårigheterna i övergångarna kan också bidra till en stress hos barnet och det kan visa sig genom att barnet förändrar sitt beteende. Avslutande av en aktivitet och att påbörja en ny kan bidra till att barnet får svårigheter att komma in i den nya aktiviteten.

Ergin och Bakkaloğlus (2019) studie utgår från att undersöka övergångar inom förskolans verksamhet utifrån barn med speciella behov. Studien har använt strukturerade observationer och är en kvalitativ studie. I studien framkommer det att bristande kunskaper i hur strategier kan användas av förskollärare i övergångarna kan vara en av de svårigheter som förskollärare upplever. Hume m.fl. (2014) hävdar dock att fast förskollärare är förberedda och har planerat för övergångarna kan det innebära att barnen upplever svårigheter i alla fall. Det kan bero på att barnen kräver ännu mer förberedelser.

2.4. Förskollärares strategier i övergångssituationer

Ergin och Bakkaloğlus (2019) studie resulterade i att förskollärare använder sig av flera olika strategier för att underlätta övergångar, samt att övergångar tar upp mycket av verksamhetens tid. Studien beskriver att förskollärare bör använda övergångarna som ett tillfälle för barnen att lära sig och bör därför ha kunskaper om olika strategier för övergångssituationer.

Att identifiera problematiska övergångar mellan aktiviteter kan vara svårt och förskollärare behöver identifiera och observera i övergångarna som uppstår mellan aktiviteter. Förskolläraren behöver använda sig av strategier för övergångar som hjälper barnen att hantera dem vilket kan ske innan, efter eller samtidigt som en övergång händer. Övergångsstrategier kan delas in i visuella strategier och ljudstrategier som förskollärare kan använda sig av i förskolans verksamhet vid övergångar (Hume, m.fl., 2014).

Visuella strategier kan användas i förskolan för att hjälpa barnen med en kommande övergång (Hume, m.fl., 2014). Genom att använda visuella strategier förbereds barnen inför det som komma skall och kan motverka utmanande beteenden samt öka barnens självständighet. Förberedelse och köande är två exempel som kan användas när en övergång ska ske, att använda sig av förberedelse innebär att barnen får en möjlighet till att innan övergången sker veta vad som kommer att hända härnäst. För att förbereda barnen inför en övergång kan förskolläraren använda sig av olika medier som material, exempelvis genom bilder eller filmer beroende på vad som fungerar bäst för barnet i den situationen (Hume, m.fl., 2014). Bakkaloğlu och Ergin (2020)

beskriver att ett sätt att använda bilder i verksamheten som en förberedelse inför en övergång är att använda bild-scheman där förskolläraren sätter upp bilder tillgängligt för barnen där de kan se vad som kommer att hända snart.

Hume m.fl. (2014) skriver att användning av ljudstrategier har en påverkan på barnen i övergångssituationer i förskolans verksamhet. Ett exempel på en ljudstrategi är att förskolläraren använder verbal kommunikation till barnen som en förberedelse inför övergången. Användning av musik och timers är effektivt för att förbereda barnen inför en övergång. Det kan ske när en aktivitet ska ta slut för att signalera för barnen att nu är aktiviteten slut och en annan aktivitet kommer att påbörjas. Förskolläraren kan använda sig av sånger i övergångssituationer som en strategi som kan leda till snabbare och effektivare övergångar. En annan strategi som beskrivs är high-probability requests, vilket kan översättas till begäran med hög sannolikhet, som är en ljudstrategi som förskollärare kan använda sig av. Förskolläraren motiverar barnet till en önskad handling genom att uppmuntra barnet genom små uppdrag som sedan ökar i svårighetsgrad, fram till det att barnet utför den önskade handlingen. Det kan ske genom att förskolläraren ber barnet att klappa händerna för att sedan utöka det till att barnet ska följa med till matsalen. Det är viktigt att förskolläraren anpassar uppdragen till barnets intresse för att barnen ska vilja utföra dessa uppdrag som i sin tur kan leda till att övergångarna fungerar effektivt (Hume, m.fl., 2014).

Banerjee och Horn (2012) beskriver i sin artikel olika strategier för förskollärare att använda sig av i övergångssituationerna som kan vara till hjälp vid övergångarna mellan olika undervisningssituationer i förskolan. En av strategierna är att förskolläraren planerar in tiden för övergångarna och att det minskar väntetiden för barnen, samt att planera för att övergångarna ska bli få (Banerjee & Horn, 2012). En annan strategi är att förskollärarna planerar in vem som ska göra vad i övergångssituationerna samt att förskolläraren beaktar vad barngruppen behöver i den specifika situationen (Ergin & Bakkaloğlu, 2019). Förskolläraren behöver identifiera vilka utmaningar som kan finnas i övergångarna och vilka barn som kanske behöver extra stöd.

2.5. Strategier i övergångar som blir undervisning

Westrin och Örje (2019) undersöker i sin studie förskollärares utformning av den fysiska miljön för att underlätta arbetet kring övergångar i förskola och skola. Studien är en kvalitativ intervjustudie där förskollärare har intervjuats i grupp genom att förskollärarna för samtal och intervjuaren observerar och antecknar. Studien beskriver att förskollärare uppmärksammat att barn i olika övergångssituationer kan bli rastlösa när de behöver vänta in barn som inte är lika snabba. För att motverka situationen hade förskollärarna valt att göra en färdig station, även kallad mellanstation, där barnen kunde gå till när de hade ätit upp sin lunch för att hålla sig sysselsatta. Studien visar även att barn ofta inte mår bra vid övergångarna mellan aktiviteter för att de känner sig osäkra och otrygga om vad som händer, därför hjälper det om det finns någonting som barnen kan sysselsätta sig med. Studiens resultat visar att förskollärarna anpassade materialet för övergångar utifrån barnens ålder, desto äldre

barnen är desto mer friare mellanstationer kunde barnen få tillgång till. Barnen som får ha mer friare aktiviteter i övergångssituationerna får bättre förutsättningar för att lära sig och utvecklas (Westrin & Örjes, 2019).

Picas (2010) artikel beskriver exempel på olika aktiviteter och strategier som förskollärare kan använda för övergångarna i förskolan. Aktiviteterna kan leda till lärande och att övergångarna upplevs som meningsfulla både för barnen i förskolan och förskolans personal. Artikeln lyfter fram vikten av att planera övergångarna i förskolan, om förskollärare inte arbetar med att planera och ha strategier för hur de ska arbeta i övergångarna kan det leda till att övergångarna upplevs av både barn och personal som stressiga och att onödigt tid går åt till dem. Förskollärare behöver ha en plan för övergångarna på samma sätt som vi planerar andra aktiviteter i förskolan. Westrin och Örjes (2019) beskriver att förskollärarna i övergångssituationerna anpassar aktiviteterna till det som barnen upplevt tidigare under dagen. Ett exempel var att förskollärarna efter en utevistelse innan lunch diskuterade vad barnen hade sett under sin utevistelse. Resultatet visade även att förskollärare har många möjligheter till att arbeta med övergångssituationer eftersom det är lätt att fånga barnens intresse och på så vis använda dem för att barnen ska lära sig något, men också för att minska stressen som kan uppstå i övergångssituationerna.

Pica (2010) skriver att förskollärare behöver ha förberedda aktiviteter i bakhuvudet som de kan välja ifrån för att barnen inte ska behöva vänta. Artikeln framhåller vikten av att förbereda övergångsaktiviteterna och utmana barnen i det som nästa aktivitet innehåller, exempelvis att utmana barnen i att sväva som ballonger innan de ska vila. Westrin och Örjes (2019) studie visade även att mellanstationer i förskolan inte alltid behöver användas för att barnen ska lära sig någonting, utan kan användas för att förbereda barnen inför ett lärande. Det kunde ske genom att förskollärarna använde sig av minipauser som bestod av någon fysisk aktivitet som ökar barnens puls och på så vis ökade deras koncentration för det som komma skall. Pica (2010) menar att om förskollärare skapar övergångar som är rörliga och där samarbete mellan förskollärare och barn är tillfredsställande kan det leda till att övergångarna skapar mer tillfällen till lärande. Förskollärare kan använda just rörelsen i övergångar för att se övergångarna som ett tillfälle för lärande.

Hume m.fl. (2014) beskriver att förskollärare använder sig av olika strategier i övergångar och kan bidra till positiva upplevelser för barn som har svårigheter med övergångar. Det kan även minska tidsåtgången som behövs för att göra en övergång samt minska olämpliga beteenden. Användningen av strategier kan även påverka barnens självständighet i framtida övergångssituationer som uppstår.

2.6. Litteratursammanfattning

Tidigare forskning belyser att övergångar beskrivs som något som finns naturligt i förskolans verksamhet där barn avslutar en aktivitet och påbörjar en annan. Övergången kan vara ett tillfälle för barnen att ta egna initiativ och kan användas för att få syn på barnens intresse. Tidigare forskning beskriver att strategier används av förskollärare i förskolans verksamhet och planering och förberedelse inför övergångar

kan underlätta både för barnen och förskollärarna. Svårigheterna i övergångarna är bland annat att barnen har svårt att avsluta en aktivitet och det bidrar till en stress hos barnen och leder till att barnen kan ha svårt att påbörja en ny aktivitet. Strategier som används i övergångar av förskollärare är visuella- och ljudstrategier för att förbereda barnen till det som komma skall. Övergångar kan användas för att skapa ett lärande hos barnen, i en studie beskrivs mellanstationer som barnen kan använda sig av i övergången.

3. Teoretisk utgångspunkt

I det här kapitlet presenteras studiens teoretiska begrepp som används för analys av resultatet. Vi har valt ut olika teoretiska begrepp som hjälp för att tolka samt analysera det resultat som framkommit genom empirin. Då studiens syfte är att undersöka förskollärares beskrivningar av strategier för övergångar i förskolan var det relevant att använda begreppen *pedagogisk takt* och *pedagogisk eftertänksamhet* för analys. Dessa begrepp blir aktuella då de belyser förskollärares förhållningssätt och materialens betydelse för övergångar mellan aktiviteter.

3.1. Pedagogisk takt

I föreliggande studie används begreppet *pedagogisk takt* som teoretiskt analysbegrepp utifrån Ehrlin och Jonssons (2022) tolkning av van Manens syn på begreppet. Van Manen (2015) beskriver pedagogisk takt som ett förhållningssätt där förskolläraren agerar utifrån intuition och kan inte förklara varför hen agerar på ett visst sätt i en viss situation. Ehrlin och Jonsson (2022) beskriver pedagogisk takt utifrån skolans verksamhet där lärare och elev används som begrepp, men som i denna studie förstås som förskollärare och barn eftersom studien berör förskolans verksamhet. Max van Manen, en kanadensisk forskare, framhåller vikten av pedagogisk takt som en avgörande del av förskollärares yrkeskunnande och ett förhållningssätt där etiska och empiriska aspekter av undervisning ingår. Begreppet pedagogisk takt innebär att förskolläraren har förmågor i omsorg, visdom, omdömeskraft samt förmågan att se saker ur flera perspektiv, vara lyhörd och inkännande. I detta resonemang ingår även att pedagogisk takt innebär att förskolläraren är medveten om vad hen signalerar till barnen genom exempelvis hållning, blick och röst. Det lyfts även att pedagogisk takt kan innebära att förskolläraren är medveten om att undervisning är en rörelse och är under ständig förändring. Ehrlin och Jonsson (2022) beskriver att människan existerar i relationen med andra, det kan ske genom jag och du eller jag och det. Jag och du handlar om relationen mellan två subjekt medan jag och det beskriver relationen mellan subjekt och objekt. ”Det” är det människan upplever och uppfattar medan ”du” endast kan ske i ett relationellt möte med annan individ. Pedagogisk takt kan enligt vår tolkning relateras till att förskolläraren använder olika strategier och material för att förstärka intentionen till handlingarna i övergångssituationerna mellan aktiviteter i förskolans verksamhet.

3.2. Pedagogisk eftertänksamhet

Pedagogisk eftertänksamhet är ett begrepp som också beskrivs av Ehrlin och Jonsson (2022) efter en tolkning av Van Manen. Begreppet är relevant i studien då det beskriver förskollärarens förmågor för att kunna anpassa sig efter barnens behov och samtidigt visa en finkänslighet inför mötet med barnen vid övergångar. Pedagogisk eftertänksamhet innebär att förskolläraren har utarbetat olika strategier för handling och beskrivs som pedagogisk smidighet. Pedagogisk smidighet innebär att förskolläraren kan hantera olika och oväntade situationer som kan uppstå i mötet med barnen i förskolan. Begreppet pedagogisk eftertänksamhet inbegriper även förmågan att kunna reflektera över sin förskolläraryrroll och sina handlingar. Förskollärare kan ha förmågan att utveckla pedagogisk eftertänksamhet och den är beroende av förskollärarens finkänslighet och intuition. Pedagogisk eftertänksamhet framträder i mötet med barnen genom förskollärarnas handlingar i en varierad vardag, genom intuitiv känslighet i undervisningssituationer, uppmärksamhet mot barnen som enskilda individer och händelser i unika sammanhang.

4. Metod

I kommande kapitel redovisas uppsatsens forskningsdesign, urval, urvalsprocess samt genomförande. Sedan följs det av studiens tillförlitlighet samt motiveringar för olika etiska ställningstaganden studien beaktat och till sist hur det insamlade materialet har hanterats.

4.1. Metodval

Studien utgår från en kvalitativ forskningsmetod utifrån studiens syfte där syftet är att undersöka förskollärares beskrivningar av strategier i övergångssituationer. En kvalitativ forskning fokuserar på ord vid insamling och analys av det insamlade materialet (Bryman, 2018). Ett särskilt särdrag för kvalitativ metod är att forskarna drar slutsatser från det resultat som visas genom datainsamlingen och efter det tolkar materialet, vilket kallas för kunskapsteoretisk ståndpunkt.

Studiens undersökningsmetod utgår från semi-strukturerade intervjuer. Eftersom vi valde semi-strukturerade intervjuer kunde vi fokusera på vad informanterna svarade och kunde därmed ställa följdfrågor. Vi utgick från en intervjuguide (se bilaga 1) som hade specifika områden som skulle beröras under intervjuens gång. Under varje område fanns det exempel på frågor som vi ville beröra. Att använda en intervjuguide hjälpte oss att hålla oss till områdena och vi fick informanternas beskrivningar av övergångssituationer mellan undervisningstillfällen. Denna undersökningsmetod var relevant för vår studie då informanternas egna synsätt och beskrivningar av övergångssituationer i förskolan lyftes, och vi får möjlighet att ställa relevanta följdfrågor till informanterna (Bryman, 2018). Genom denna intervjumetod hamnar fokuset på informanterna och deras beskrivningar om studiens forskningsområde, som var relevant då vi inte ville påverka informanternas svar med färdiga frågor.

4.2. Urval

Studien utgick från ett målstyrt urval där informanterna som intervjuades var legitimerade förskollärare, dessa är relevanta till studiens syfte eftersom studien undersöker förskollärares beskrivningar av strategier vid övergångssituationer. Ett målstyrt urval innebär att forskaren väljer informanter som är relevanta för studiens syfte och frågeställningar (Bryman, 2018). Urvalsstorleken bör inte vara så liten att det blir svårt att genomföra en analys av materialet och anger ett riktmärke om minst åtta deltagare för intervjuer som metod. Vi valde att anpassa urvalsstorleken till åtta förskollärare, men också på grund av att vi hade begränsat med tid och för att det var svårt att få tag på förskollärare till studien. Vi valde att intervjuar åtta förskollärare på olika förskolor och förskollärarna benämns i studien som fsk1-8.

4.3. Urvalsprocess

För att hitta förskollärare att ta kontakt med började vi med att titta på en digital karta över förskolor i en större stad i Mellansverige. Vi valde att kontakta rektorer på förskolor för att få kontaktuppgifter till förskollärare och kunna boka in intervjuer med dem. Efter att vi valt ut sjutton slumpmässiga kommunala förskolor kontaktade vi rektorerna via mejl. I mejlet frågade vi efter kontaktuppgifter till förskollärare som var intresserade av att delta i studien samt bifogade informationsbrevet (se bilaga 2) där studiens syfte och forskningsetiska principer stod skrivet.

Då vi inte fick respons av majoriteten av rektorerna skickade vi ut en påminnelse om att de behövde svara oss. Vi fick fyra svar av rektorerna och två av dem skrev att två förskollärare var intresserade av att ställa upp och som vi fick kontaktuppgifter till. De två andra rektorerna avböjde då det inte fanns tid att vara med i studien på grund av sjukdom och stressiga förhållanden, samt att de redan skulle vara med i en annan studie. Resterande rektorer återkom aldrig till oss av okänd anledning. På grund av det fick vi fatta beslut om att intervjuar förskollärare vi haft kontakt med sedan tidigare då vi upplevde att det inte fanns tid att kontakta ytterligare rektorer. För att få tag på fler förskollärare tog vi även kontakt med en rektor som en av oss har arbetat hos tidigare. Rektorn förmedlade kontakten vidare till en förskollärare som var intresserad av att delta i studien. Det resulterade i att vi intervjuade fyra förskollärare som vi inte har haft kontakt med innan och fyra förskollärare som vi haft kontakt med sedan tidigare. Vi tog kontakt med förskollärarna via mejl där förfrågan om deltagande skickades ut samt informationsbrevet med information kring studien. Förskollärarna fick själva välja när intervjun skulle ske för att underlätta för dem och om intervjun skulle ske på plats i förskolan eller om den skulle ske digitalt för att hen skulle kunna välja den kommunikationsform som hen känner sig mest bekväm med.

4.4. Genomförande

Innan intervjuerna ägde rum ville vi ha en samsyn på vad övergångar mellan undervisningssituationer i förskolan innebär med informanterna. Det tydliggjorde vi i vårt informationsbrev (se bilaga 2) som informanterna fick ta del av i och med förfrågan om deltagande i studien. De åtta intervjuerna som genomfördes med informanterna skedde både på plats i förskolornas lokaler samt via online-verktyget

zoom, beroende på vad informanterna hade valt. Lo Iacono m.fl. (2016) menar att via online-verktyg för samtal kan det vara svårt att få en personlig kontakt med respondenten då vi inte befinner oss i samma rum. Det kan dock vara en fördel med online-verktyg då respondenten kan känna sig mer bekväm och det kan resultera i att intervjun blir längre.

Två intervjuer genomfördes via zoom och resterande sex intervjuer genomfördes på informanternas arbetsplats med oss båda närvarande vid alla intervjuerna. Valet av att närvara båda två vid intervjuerna var för att inte missa chansen att ställa följdfrågor till informanternas. Tidpunkten för intervjuerna utgick från informanternas önskemål eftersom vi hade ett mer anpassningsbart schema. Inför intervjuerna hade vi skapat en intervjuguide (se bilaga 1) för att hjälpa oss att ställa frågor som rör studiens frågeställningar och syfte samt för att inte glömma ställa frågor. Vi valde att inte delge informanterna intervjuguiden innan för att vi ville få deras spontana tankar kring övergångar. En respondent ville dock ha intervjuguiden innan och för att tillmötesgå respondenten beslutade vi att delge hen den. Vid intervjutillfällena säkerställde vi att informanterna läst igenom informationsbrevet, vi påminde även om studiens syfte samt informanternas rättigheter och att vi följer Vetenskapsrådets (2017) etiska riktlinjer. Till intervjuerna hade vi skrivit ut intervjuguiden och den var till hjälp för oss för att hålla oss till de specifika frågeställningar som studien berör. Innan intervjuerna påbörjades bad vi även om godkännande att få spela in intervjuerna för att kunna transkribera och analysera det inspelade materialet. Intervjuerna var planerade att ta cirka 30 minuter och i realtid tog de cirka 20–30 minuter att genomföra. Intervjuerna spelades in på våra privata telefoner som är lösenordskyddade för att obehöriga inte ska ha tillgång till inspelningarna. Inspelelingarna raderades när transkriberingarna var gjorda och resultatet var skrivet.

Tabell 1: Bakgrundsinformation för respektive förskollärare som deltagit i studien samt var intervjun tog plats.

Förskollärare	Ålder	Verksamma år	Intervjuplats
Fsk 1	61 år	5 år	Arbetsplatsen
Fsk 2	54 år	17 år	Zoom
Fsk 3	52 år	30 år	Arbetsplatsen
Fsk 4	57 år	32 år	Arbetsplatsen
Fsk 5	38 år	4 år	Arbetsplatsen
Fsk 6	52 år	28 år	Zoom
Fsk 7	64 år	44 år	Arbetsplatsen
Fsk 8	43 år	6 år	Arbetsplatsen

4.5. Bearbetning av material och analysmetod

Vi valde att genomföra intervjuerna tillsammans för att vi båda skulle kunna ställa följdfrågor till informanterna. För att arbetet skulle bli mer effektivt valde vi att dela upp inspelningarna för att vi skulle få fyra intervjuer var att transkribera. Vi valde även att redan i transkriberingarna anonymisera informanterna där varje respondent fick ett nummer. I analysen nämns informanterna som fsk1-8. När vi transkriberade

intervjuerna pausade vi inspelningen vid ett flertal gånger för att hinna skriva ned vad informanterna sade och inte gå miste om viktiga detaljer. Irrelevanta delar relaterat till studiens syfte i intervjun valde vi att inte skriva ner, exempel på det var när informanterna började prata om sina privatliv samt uttryck som ”öh” och ”mm”. Vi valde även att ändra citaten till korrekt grammatisk svenska, vi lade till ord som exempelvis ”och” och ”så”.

Studiens data har analyserats utifrån en tematisk analys som finns beskriven av Bryman (2018) och Clarke och Braun (2017). Vi har i vår tematiska analys analyserat det datamaterial som vi framkommit genom intervjuerna. Vi letade efter koder i datamaterialet och det hjälpte oss att förstå intervjuunderlaget. Tematisk analys är en bred analys och kan användas på olika sätt. Vi valde att koda den data vi samlat in först för att sedan dela in dem i olika teman. Analyseringen av intervjuunderlaget påbörjades redan när vi transkriberade intervjuerna där vi redan då kunde hitta intressanta beskrivningar av studiens frågeställningar. När alla intervjuer var transkriberade läste vi igenom dem högt för varandra och markerade meningar med en specifik färg relaterat till studiens frågeställningar i programmet Word. Vi använde oss av fem olika färger för att markera i transkriberingarna och kan ses i följande tabell:

Tabell 2: Färgmarkeringarna i transkriberingarna och vad varje färg har för kod i Word-dokumentet.

Gul:	Förskollärares beskrivningar av övergångar
Grön:	Förskollärarens roll i övergångar
Blå:	Förskollärarens förhållningssätt och erfarenheter
Lila:	Förskollärares strategier för övergångar
Röd:	Förskollärares beskrivningar av hur barn påverkas av övergångar

Färgmarkeringarna blev koder som vi sedan sorterade in under olika teman. Dessa teman var: *förskollärares beskrivningar av övergångar* där koderna under färgerna gul och röd sorterades in. *Förskollärares strategier* där koderna under färgerna blå och lila sorterades in och *övergångar som undervisningstillfällen* där koderna under färgerna gul och grön sorterades in. Sorteringarna skedde genom en fysisk mind-map där vi skrev upp varje tema utifrån våra frågeställningar och skrev sedan upp varje kod under respektive tema. Sedan gick vi igenom transkriberingarna igen och skrev upp citaten från informanterna under varje kod för att hitta meningsbärande citat som förstärkte vårt resultat. Det gjordes även för att synliggöra skillnader och likheter mellan informanternas svar.

4.6. Tillförlitlighet

Studiens tillförlitlighet har utgått från de fyra delkriterierna som Bryman (2018) nämner, dessa är *trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet* samt *styrka och konfirmera*.

Studien har beaktat trovärdighetskravet genom att resultatet som har framkommit i studien har genomförts enligt de kriterier som beskrivs av Bryman och att

informanterna som deltagit har bekräftat det som framkommit. Vid varje intervju har vi ställt frågor när vi inte förstätt informanternas svar för att vi ska uppfatta deras svar korrekt och att de ska få en chans att förtydliga sina svar. Överförbarheten har beaktats genom att studiens urval och genomförande har beskrivits ingående för att någon annan ska kunna genomföra studien på samma sätt, men som inte behöver ge samma resultat. Det går även att tillämpa studiens resultat i en annan kontext. Vi har även beaktat pålitligheten i studien och därmed redovisat och redogjort för de faser som har uppstått under studiens forskningsprocess. Vi har haft en handledare som har granskat vår studie samt tagit hjälp av kurskollegor som har gett respons på studien för att kunna säkerställa kvalitén på studien och för att kunna utveckla den. Under arbetets gång har vi noga beskrivit och redogjort för studiens metod. I vår studie har syftet och frågeställningarna varit vårt fokus och vi har inte låtit våra personliga åsikter om resultatet som framkommit påverka slutsatserna. Genom att vi har varit noggranna med att transkribera intervjuerna ordagrant och inte låtit informanternas svar påverka oss, har vi beaktat kriteriet att styrka och konfirmera.

4.7. Forskningsetiska principer

Vi har utgått från Vetenskapsrådets (2017) riktlinjer gällande forskningsetiska principer samt Brymans (2018) bok *Samhällsvetenskapliga metoder*. Forskningsetik enligt Vetenskapsrådet beskriver hur informanterna behandlas i forskningen och hur de ska skyddas från skador samt kränkningar som kan uppstå.

Vår studie utgick från de fyra forskningsetiska principerna som Bryman (2018) och Vetenskapsrådet (2017) beskriver som bör beaktas i en studie, vilket är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* samt *nyttjandekravet*. Informationskravet har beaktats genom att vi informerade informanterna i ett informationsbrev (Bilaga 2) som skickades ut vid förfrågan om deltagande i studien. I informationsbrevet beskrev vi att det var frivilligt att delta i studien samt att de när som helst har rätt till att avsluta sin medverkan (Bryman, 2018; Vetenskapsrådet, 2017). Vid intervjuerna upprepades den informationen som fanns i informationsbrevet och även studiens syfte. Samtyckeskravet har vi beaktat genom att alla informanter har fått välja själva om de vill delta eller ej, samt att vi har informerat informanterna om att de kan avbryta sin medverkan i studien utan konsekvenser (Bryman, 2018). Vi har beaktat konfidentialitetskravet genom att informera informanterna att deras personliga uppgifter endast kommer att behandlas av behöriga inom studien och att uppgifterna kring informanterna behandlas konfidentiellt (Bryman, 2018). Vi informerade informanterna att den färdiga studien kommer att publiceras i DIVA efter bedömning. Nyttjandekravet har vi beaktat genom att vi har endast använt uppgifterna som vi samlat in till studiens syfte och inget annat, det har även våra informanter fått information om.

Inför varje intervju informerades även informanterna att intervjuerna kommer att spelas in på våra privata telefoner och att inspelningarna kommer att raderas när arbetet är färdigt. Ifall obehöriga fick tillgång till det inspelade materialet hade vi beslutat att informera informanterna där de skulle få välja ifall de fortfarande vill delta

i studien eller avbryta sin medverkan. Ett annat etiskt dilemma som kan uppstå är ifall en obehörig person kommer in på länken som delats till informanterna inför zoom-intervjuerna. För att motverka det hade vi en egen länk för varje informant samt ett låst väntrum där vi behöver godkänna den person som ansluter till mötet. För att sträva efter konfidentialitet om informanterna valde vi att i resultatet ändra citaten till grammatisk korrekt svenska.

5. Resultat

I det här kapitlet presenteras studiens resultat relaterat till studiens syfte och frågeställningar. Resultatet sammanställs i tre huvudrubriker. Rubriken *Beskrivningar av övergångar mellan aktiviteter* presenteras först där förskollärare beskriver deras syn på övergångar. Den andra rubriken *Strategier för övergångar* redovisar förskollärarnas beskrivningar av olika strategier som kan användas för att underlätta övergångarna mellan aktiviteter i förskolans verksamhet. Den sista rubriken *Övergångar som ett undervisningstillfälle* beskriver hur övergångarna kan användas som ett undervisningstillfälle där barn kan lära sig. Förskollärarna kommer i citaten i resultatet att benämnas som fsk1-8 för att behålla anonymiteten.

5.1. Beskrivningar av övergångar mellan aktiviteter

I intervjuunderlaget framkommer det olika beskrivningar av övergångar i förskolans verksamhet. I avsnittet presenteras först förskollärarnas övergripande beskrivningar av övergångar som sedan följs av underrubrikerna: *Strukturer för både vuxna och barn* och *Utmaningar i övergångar*.

Övergångarna beskrivs som en del av vardagen i förskolans verksamhet och någonting som måste ske. Beskrivningarna av övergångar skiljer dock sig åt. Å ena sidan finns ett resonemang om att minska antalet övergångar mellan aktiviteter och att de ska vara så få som möjligt, vilket beskrivs av Förskollärare 5:

Fsk 5: Så jag försöker minska lite övergångar så. Jag tänker för det blir mycket övergångar i förskolan.

Å andra sidan beskrivs övergångar som någonting som inte går att komma ifrån i förskolans verksamhet utan är en del av vardagen. Förskollärare 3 beskriver:

Fsk 3: Men det går inte att komma ifrån att ha övergångar ändå.

En annan beskrivning av övergångar som framkommit i intervjuerna är att övergångar är ett avbrott i barns aktiviteter och kan relateras till vuxnas maktposition i förhållande till barnen, där förskollärare tar sig friheten att bestämma när barn ska avsluta sin aktivitet för att gå och påbörja någonting annat. Förskollärare 2 beskriver:

Fsk 2: ...tänk att du sitter och läser en bok, en jättespännande bok och så kommer det någon och bara rycker den ur händerna på dig, nu ska du gå ut och leka eller diska. Aa men tjena, hur kul är det när det händer och händer och händer? Och så sitter jag där och börjar läsa en sida i boken men nej det är ingen idé, snart kommer ju min man och tar den av mig, det är ingen idé att jag börjar ens.

Utifrån citaten går det att förstå att övergångar är en oundviklig del av vardagen, som önskas vara så få som möjligt. Det går även att förstå att övergångar ses som att förskollärare har makt och bestämmer när barnen ska avsluta sina aktiviteter.

5.1.1. *Strukturer för både vuxna och barn*

En annan beskrivning av övergångar i förskolans verksamhet är att de beskrivs med olika synonymer och att övergångarna är något som upplevs av förskollärarna på olika sätt. Några förskollärare beskriver övergångar som en förflyttning från en aktivitet till en annan. Förskollärare 6 beskriver:

Fsk 6: Jo men det är ju en förflyttning från att ha mentalt gjort en sak så ska man förflytta sig till en annan sak tänker jag. Det är en övergång. [...] när man bara ska byta aktivitet att man stannar upp och får en uppmärksamhet att nu sker något annat.

Övergångar beskrivs även som olika block och som är en del av vardagen i förskolan, vilket Förskollärare 3 beskriver nedan:

Fsk 3: ...en dag är ju uppdelad i massa block, först kommer man sen ska man gå och äta frukost, sen ska man...

Ovanstående citat går att relatera till att övergångar strukturerar upp förskolans vardag för både vuxna och barn och ger vardagen en rytm.

5.1.2. *Utmaningar i övergångar*

Övergångarna mellan aktiviteter kan upplevas som ett störningsmoment, enligt intervjuerna, där barnen blir avbrutna i en aktivitet för att påbörja någonting annat. Förskollärare 3 beskriver:

Fsk 3: ...när barnen håller på med något och är upptagna så är ju varje avbrott ett störningsmoment för barnen.

Även ur ett vuxenperspektiv beskrivs övergångar som en situation som kan upplevas som krävande och där eftertanke och planering behövs.

Fsk 1: det är ju något som kan vara lite krångligt både för vuxna och för barn. Man får tänka till lite kring.

Övergångarna beskrivs även som en väntan för barnen där förskollärarna är upptagna med någonting annat, till exempel som att hjälpa ett annat barn. Förskollärare 3 beskriver:

Fsk 3: ...klä på dig är ju en aktivitet sen när du har klätt på dig då är det ju en övergång att du måste stå och vänta lite tills någon vuxen är klar och kan gå ut är man inte först där då är det ju en övergång till att vänta där tills någon är färdig och det är ju inte heller så himla kul.

Det framkom i beskrivningarna av övergångar att övergångarna kan hämma barnens lek när de måste avsluta någonting de gärna vill leka med och när de blir erbjudna att få fortsätta sen kan intresset ha svalnat. Förskollärare 4 beskriver:

Fsk 4: ...jag ska fråga barnen vad de vill göra nu så vet jag att du ska gå tillbaka att rita och försätta med det men sen kan ju den magin vara borta, det är värt att fundera kring övergångarna.

Utifrån ovanstående citat går det att förstå att förskollärare upplever olika utmaningar i övergångarna där barnen påverkas på olika sätt.

5.2. Strategier för övergångar

I intervjuunderlaget framkommer det olika typer av strategier för att underlätta övergångarna mellan aktiviteter i förskolans verksamhet. Strategierna som beskrivs är: *Förberedelser som strategi*, *Material som strategi* och *Förskollärarens kompetenser som strategi*. Strategierna behöver inte alltid planeras i förväg utan är något som finns med förskollärarna i deras arbete i verksamheten och som är återkommande, vilket beskrivs av Förskollärare 1:

Fsk 1: ...man behöver inte alltid tänka nytt varje gång och börja om från början utan man har liksom vissa strategier som man brukar använda sig utav...

5.2.1. *Förberedelser som strategi*

Förberedelser är en strategi som förskollärarna beskriver att de använder sig av. Förberedelse visar sig i resultatet genom att förskollärarna beskriver att det är viktigt att förbereda barnen inför en övergång för att barnen ska hinna avsluta den aktivitet de håller på med för att kunna övergå till en annan. Förskollärare 3 beskriver:

Fsk 3: Nej men, förbereder innan, måste vi börja avsluta klockan tio i så kanske går jag runt och förbereder kvart i, så är det liksom redan igång redan tio i när man måste börja.

Att förbereda barnen innebär bland annat att säga till i god tid för att barnen ska hinna avsluta det de håller på med, vilket beskrivs av förskollärare 4:

Fsk 4: ...att jag börja förbereda dem någonting innan det är dags. Att de vet om vi om en stund ska vi tvätta händerna och gå ner och äta...

Det framkommer även att barn är i behov av olika förberedelser. I beskrivningarna framkommer det att förskollärare behöver anpassa förberedelserna utefter vilket barn det är för att underlätta övergången för det enskilda barnet. Denna anpassning beskrivs här av Förskollärare 5:

Fsk 5: vissa barn måste man ju förbereda i god tid för en övergång. Och vissa barn bara jaa nu gör vi det här och vissa är mer spontana så och vissa behöver förberedelse.

5.2.2. *Material som strategi*

I dataunderlaget beskrivs det att förskollärare använder sig av flera olika material som strategi för att underlätta övergångarna mellan aktiviteter i förskolans verksamhet. Det beskrivs även att förskollärarna använder sig av material för att markera för barnen att en övergång kommer att ske. Material som används är bland annat musik och sång, vilket beskrivs av förskollärare 2:

Fsk 2: Men innan vi äter tillexempel som vi har börjat med nu att sista låten är björnen sover. Så när de hör björnen sover då drar dem sen till matbordet.

Det framkom i intervjuerna att vid de tillfällen som barn visar svårigheter med en övergång anpassar förskollärarna sig efter barnets behov. Det beskrivs att använda sig av timers ger barnen tid att hinna avsluta den aktivitet som har påbörjats, för att

underlätta för det enskilda barnet i övergången. Förskollärare 5 beskriver det i nedanstående citat:

Fsk 5: ...då brukar jag ge barnet en liten stund med en timer, vi har ju både timstocken och så även en annan timer så vi kan ställa in per minut där barnet ser och då brukar barnet veta att när den här piper då får vi gå ut.

Genom intervjuerna och ovanstående citat framkommer det att användningen av materialen kan ge barnen en förståelse för vad som förväntas av dem och vad de ska göra härnäst.

5.2.3. Förskollärarens kompetenser som strategi

Det framkommer i intervjuerna att förskollärarna använder sina egna kompetenser som strategi för att underlätta för barnen i övergångar mellan aktiviteter. Det beskrivs som att de behöver inta rollen som *förebild* för barnen genom att själva hjälpa till med städningen inför att övergång ska ske för att uppmuntra barnen att avsluta den aktivitet de håller på med, vilket beskrivs av förskollärare 3:

Fsk 3: min roll är väl att dels att informera och dels om man kanske ska plocka undan efter sig så får man visa vägen, hjälpa till, puscha, uppmuntra.

Förskollärarna beskriver även att de ser sig själva som en stor tillgång i deras arbete med övergångar. Förskollärare 6 beskriver:

Fsk 6: Jag ser mig själv som den största tillgången i mitt arbete.

I intervjuunderlaget framkommer det även att förskollärare behöver vara *självssäkra* i sin roll och visa *engagemang* för barnen i övergångssituationer. Att vara engagerad och närvarande i övergångssituationerna beskrivs vara en viktig del för att väcka ett intresse hos barnen inför det som komma skall, för att övergångarna ska fungera och att barnen ska vilja avsluta deras aktivitet. Det beskrivs av Förskollärare 7:

Fsk 7: och det är ju att försöka va närvarande och att va positiv att göra någonting som inte kanske är så himla kul men göra det till nånting kul för då blir det oftast kul och man får med barnen på tåget.

I intervjuunderlaget beskriv det av förskollärare att de behöver vara *lyhörda* inför att övergång ska ske. Begreppet lyhördhet beskrivs som att förskollärare ska lyssna på barnen och inte avbryta dem i en aktivitet, men också att de behöver ta barnens åsikter i åtanke och vara lyhörd på vad de säger för att övergången inte ska bli en stressig situation för barnen. Förskollärare 8 beskriver:

Fsk 8: du är ju lyhörd för barnen för dom brukar säga amen vi är inte färdiga än, kan vi ta några minuter till. Så du ska ha det i huvudet, men ni kan få göra färdigt med det men tänk att vi går om en liten stund ut, eller vad vi ska göra. Då har du varit lyhörd, alltså lyhörd på barnen.

Intervjuunderlaget visar även att vara *flexibel* i mötet med barnen vid övergången också blir ett sätt att vara lyhörd. Det beskrivs att vara flexibel i en övergång är ett sätt att vara lyhörd för vad barnen säger och att förskollärare behöver anpassa sig till det i den mån det går. Genom det bekräftar förskolläraren barnet med att komma med förslag för att underlätta för barnet i övergången, vilket beskrivs i följande citat:

Fsk 7: ...att man är noga med att förstå att jag förstår att det är viktigt för dig och att du gärna vill göra färdigt [...]. Men maten kanske inte kan vänta, men vi går ut till maten men med detsamma vi kommer tillbaka in kan du göra klart din teckning och sen kan vi samla oss och ha lite vila, så kan man ju också göra och inte bara sluta och säga nu ska vi gå.

Det framkommer i intervjuerna att förskollärare *kommunicerar* med barnen om det uppstår svårigheter i övergången. Förskollärare beskriver då att de pratar med barnen om att de får göra klart sin aktivitet vid ett senare tillfälle. Det beskrivs av Förskollärare i följande citat:

Fsk 1: om barnet fortfarande vill rita då får jag säga att du får rita när vi kommer tillbaka, vi låter det ligga kvar här på bordet isåfall.

Beskrivningar som framkommer i intervjuerna är att förskollärare upplever att barn ibland blir avbrutna i sin lek och inte förstår vad som kommer att hända härnäst. För att motverka det använder de *kommunikation* gentemot barnen och är tydliga med att beskriva vad det är som händer nu och vad de ska göra sen.

Fsk 4: Men det gäller ju som vuxen att vara väldigt tydlig med att vad är det som händer att man förklarar.

I intervjuerna framkommer det att förskollärare beskriver att de använder *sin röst* som en kommunikativ strategi där förskolläraren går ner på barnens nivå och skapar en stämning i övergången och vad som kommer att hända efter övergången, vilket beskrivs av Förskollärare 6:

Fsk 6: Jag använder min röst, jag kan viskprata. Jag kan komma ner på barnens höjd och berättar vad som ska hända med en jättespännande röst. Jag kan använda min lekfullhet, min fantasi och min barnslighet för att komma på barnens nivå för att skapa den uppmärksamheten jag vill ha, det fokuset jag vill ha...

I intervjuunderlaget beskrivs förskollärarens kompetenser som en strategi för övergångar mellan aktiviteter. Det går att förstå utifrån intervjuunderlaget att deras kompetenser är den strategin de använder sig av mest för att underlätta övergångar.

5.3. Övergångar som ett undervisningstillfälle

I följande avsnitt presenteras två olika perspektiv utifrån intervjuunderlaget om övergångar kan vara ett tillfälle för undervisning och lärande hos barnen. Underrubrikerna är *Undervisning som övergång* och *Undervisning genom övergång*.

5.3.1. Undervisning som övergång

I intervjuunderlaget beskrivs att övergångar kan vara ett tillfälle för undervisning och lärande för barnen och att förskollärare behöver se övergångarna som ett tillfälle där de kan undervisa barnen och inte endast som en övergång. Förskollärare 1 beskriver:

Fsk 1: om man ser övergångarna som ett undervisningstillfälle och inte bara som en övergång från en aktivitet till en annan...

Resultatet visar att förskollärare beskriver att de kan använda övergångar som undervisning och lärandetillfällen. Förskollärare beskriver att genom att vara en trygg

förebild och genom att vara närvarande blir barnen också lugna, då beskriver de att ett lärande kan ske hos barnen. Förskollärare 6 beskriver:

Fsk 6: Genom att stilla stunden och vara i minuten och berätta vad som kommer att hända på ett spännande och bra sätt, då bidrar jag till ett lugn och till ett fokus, då är barnen lugna och trygga och kan lära sig...

5.3.2. *Undervisning genom övergång*

Det framkommer också i intervjuerna att förskollärare beskriver att de är osäkra på om övergångar kan vara ett tillfälle för undervisning och lärande. Förskollärare beskriver att de tar hjälp av barnen i övergångssituationerna för att det ska bli undervisning och göra barnen delaktiga i vad som kommer att hända.

Fsk 4: Nej men inte vet jag ibland tar jag hjälp av barnen att de går och hojtar till sina kompisar att nu är det dags, att man gör dem delaktiga i verksamheten i utbildningen.

I intervjuerna beskrivs övergångssituationer som en aktivitet där fokuset på lärandet och undervisningen i övergången blir själva aktiviteten som inträffar efter övergången. Det beskrivs att barnen lär sig i samband med påklädningen vid övergången från innelek till utelek, vilket beskrivs i följande citat av Förskollärare 1:

Fsk 1: ...om man tar påklädning till exempel om man får möjlighet att sitta med kanske tre barn bara. Alltså jag tar tre barn och börjar med dem då kan ju påklädningen bli en undervisningssituation i sig själv.

5.4. *Resultatsammanfattning*

Resultatet visar på att övergångar beskrivs på olika sätt och kan vara utmanande som förskollärare att hantera. Beskrivningarna av övergångar är att de ska vara så få som möjligt, men att de inte går att komma ifrån helt. Övergångarna beskrivs även som en förflyttning mellan aktiviteter eller som ett störningsmoment där barnen blir avbrutna. Vikten av att planering och eftertanke av övergångarna lyfts. Resultatet visar även att förskollärare använder sig av olika strategier för att underlätta övergångarna för barnen och sig själva. Strategierna som beskrivs är att förberedelse, användning av material och förskollärarens kompetenser. I resultatet beskrivs att förskollärarna anpassar sig efter barnens behov för att underlätta övergångarna för barnen. När barnen har svårt för en övergång beskrivs det i resultatet att förskollärare behöver vara flexibla och anpassa sig efter barnens behov. Resultatet visar å ena sidan att övergångar kan vara ett tillfälle för undervisning så länge förskolläraren är medveten om det, å andra sidan ses inte övergångar som ett undervisningstillfälle utan förskollärare beskriver att lärandet sker innan eller efter en övergång.

6. *Analys*

I kommande kapitel analyseras studiens resultat utifrån de teoretiska begreppen *pedagogisk takt* och *pedagogisk eftertänksamhet*. Analysen innehåller följande rubriker: *Analys av förskollärares beskrivningar av övergångar mellan aktiviteter*, *Analys av förskollärares beskrivningar av strategier för övergångar i förskolans verksamhet* och *Analys av förskollärares beskrivningar av hur övergångar kan*

användas som ett undervisningstillfälle som relateras till studiens syfte och frågeställningar.

6.1. Analys av beskrivningar av övergångar mellan aktiviteter

I resultatet framkommer det att förskollärarna anser att övergångar mellan aktiviteter är någonting som är en del av förskolans vardag och beskrivs som en förflyttning mellan aktiviteter. Förskollärarna försöker att minska antalet övergångar i förskolans vardag och går att relatera till det Ehrlin och Jonsson (2022) beskriver som pedagogisk eftertänksamhet. Genom begreppet pedagogisk eftertänksamhet kan förskollärarnas utsagor förstås som att de är medvetna om deras egen roll i övergångar och har reflekterat kring övergångarnas betydelse för barnen och därmed försöker minska övergångarna. Förskollärarna uttrycker även att övergångarna är ett störningsmoment för barnen där de blir avbrutna i sin lek. Förskollärarna lyfter även vikten av att vara eftertänksamma och att planering behövs. Förskollärarnas uttalanden kan kopplas ihop till pedagogisk eftertänksamhet eftersom de beskriver att övergångarna kan vara ett störningsmoment för barnen. Det kan även ses som att de har reflekterat kring övergångarna samt planerat inför dem för att underlätta för barnen och kan kopplas till att de är pedagogiskt eftertänksamma eftersom de är medvetna om deras egna förhållningssätt och vad deras roll blir i övergångarna. Resultatet visar en beskrivning av övergångens betydelse för barn där förskollärare använder den maktposition de har till barnen. Utifrån pedagogisk eftertänksamhet kan det beskrivas som att förskollärare är medvetna om sitt förhållningssätt och sina handlingar i mötet med barnen i övergångarna.

6.2. Analys av beskrivningar av strategier för övergångar

I resultatet framkommer det att förskollärarna använder sig av olika strategier i arbetet kring övergångar i förskolans verksamhet. Förskollärarna beskriver att strategier är någonting som finns med i deras arbete och inte alltid behöver planeras för i förväg. Genom begreppet pedagogisk eftertänksamhet, som Ehrlin och Jonsson (2022) beskriver, kan det relateras till att förskollärarna har en intuition där de kan använda sig av tidigare erfarenheter kring övergångar och har därefter skapat personliga strategier som fungerar. Förskollärarna beskriver att de förbereder barnen inför en övergång genom att kommunicera med barnen och inför övergångarna meddelar i god tid för att barnen ska hinna avsluta sin aktivitet. Vikten av att förbereda barnen utifrån deras egna behov är även något som lyfts av förskollärarna. Genom begreppet pedagogisk takt, vilket beskrivs av Ehrlin och Jonsson (2022), kan det relateras till att förskollärarna beskriver att de agerar etiskt och visar barnen att det är viktigt att de får avsluta sin aktivitet. Genom begreppet pedagogisk eftertänksamhet kan det relateras till att förskollärarna ser varje barns behov och anpassar verksamheten utifrån dem genom att låta dem få göra klart sin aktivitet för att minska störningsmoment som kan uppstå i övergångar.

Användning av olika material som strategier för övergångar är något som lyfts av förskollärarna. Utifrån material som strategi används det som en markör för att få barnen att förstå att en övergång kommer att hända samt vad som kommer att ske efter

övergången då barnen relaterar respektive material till den kommande övergången. Relaterat till begreppet pedagogisk takt som beskrivs av Ehrlin och Jonsson (2022) kan det tolkas som att förskolläraren hjälper barnen att förstå vad som kommer att hända närmast genom att skapa ett ”jag” och ”det” möte mellan barnen och materialet i övergången. Där ”det” blir materialet som hjälper barnet att förstå att det kommer att ske en övergång. Materialet skapar en samsyn i övergången mellan barnen och förskolläraren och underlättar för båda två. Det kan även relateras till att förskollärarna är medvetna i sina handlingar och använder materialen som en förstärkning till att undervisning och lärande ska ske, vilket tyder på pedagogisk takt.

I resultatet beskriver förskollärare att de ser sina egna kompetenser som en strategi i övergångarna. I beskrivningarna av sina kompetenser framkommer det dels att förskollärarna ser sig själva som en förebild, dels att de är självsäkra i sin roll och visar engagemang. Lyhördhet inför barnens åsikter är också någonting som lyfts av förskollärarna, samt att kunna vara flexibel i mötet med barnen i en övergång. I förskollärarnas beskrivningar av sina kompetenser som strategi berättar de att de är tydliga mot barnen i övergångarna för att barnen ska veta vad som händer närmast. Utifrån begreppet pedagogisk takt, vilket beskrivs av Ehrlin och Jonsson (2022), kan det förstås som att förskollärarna har förmågor i att kunna se övergångarna ur olika perspektiv och vad som fungerar bäst för varje barn och deras behov. Utifrån begreppet pedagogisk eftertänksamhet, som beskrivs av Ehrlin och Jonsson (2022) kan det tolkas som att förskollärarna beskriver en finkänslighet inför mötet med barnen och är pedagogiskt smidiga eftersom de använder sig av strategier för att kunna hantera övergångarna.

Förskollärare uttrycker att en strategi för att underlätta för barn i övergångar är att gå ner på barnens nivå och använda sin röst och kropp för att skapa en stämning i övergången för vad som kommer att hända. Genom begreppet pedagogisk takt som beskrivs av Ehrlin och Jonsson (2022) kan det tolkas som att förskolläraren är medveten om vad hen signalerar till barnen, vilket sker genom rösten, blicken och hållningen.

6.3. Analys av övergångar som ett undervisningstillfälle

Förskollärarnas beskrivningar om övergångar kan ses som ett undervisningstillfälle som skiljer sig åt. Å ena sidan beskriver de att övergångar ska tas tillvara på och kan bidra till ett lärande hos barnen, å andra sidan beskriver de att övergången är en förflyttning från ett lärande till ett annat. Några av förskollärarna beskriver att lärandet sker i aktiviteterna som tar plats innan och efter en övergång. Det går att tolka till begreppet pedagogisk takt, vilket beskrivs av Ehrlin och Jonsson (2022), där förskollärarnas beskrivningar kan ses som att förskollärarna har en medvetenhet om att deras handlingar i övergångarna kan leda till ett lärande hos barnen. Det kan även tolkas utifrån pedagogisk takt som att förskollärare kan se övergångar som ett undervisningstillfälle och medvetenheten om att undervisning är en rörelse under ständig förändring.

Det framkommer även i resultatet att förskollärare beskriver att de behöver vara lugna och vara en trygg förebild för att barnen ska kunna lära sig i övergångarna. Genom begreppet pedagogisk takt, som beskrivs av Ehrlin och Jonsson (2022), kan det tolkas som att förskollärarna är medvetna om att deras egna förhållningssätt och syn på undervisning påverkar barnens utveckling och intresse för lärande. Relaterat till pedagogisk eftertänksamhet, vilket beskrivs av Ehrlin och Jonsson (2022) kan det förstås som att förskollärarna har utvecklat en pedagogisk eftertänksamhet där de använder övergångarna som ett undervisningstillfälle.

7. Diskussion

Följande kapitel kommer att introduceras med en resultatdiskussion, där resultatet relateras till tidigare forskning och utgår från studiens syfte och frågeställningar. Sedan följs kapitlet av metoddiskussion där den valda metoden för studien kommer att diskuteras.

7.1. Resultatdiskussion

Studiens syfte är att undersöka förskollärares beskrivningar av strategier för övergångar mellan aktiviteter i förskolans verksamhet. I det här avsnittet diskuterar vi vad som framkommit i studien i relation till våra frågeställningar som är: *Hur beskriver förskollärare övergångar mellan aktiviteter i förskolans verksamhet?*, *Hur beskriver förskollärare att de arbetar med övergångar mellan olika aktiviteter i förskolan?* och *Hur uttrycks övergångssituationer som ett lärandetillfälle i förskollärares beskrivningar?*

7.1.1. Övergång som ett avbrott

I resultatet framkommer det att övergångar beskrivs som ett avbrott i förskolans vardag och kan innebära ett störningsmoment hos barnen som påverkar deras inställning till vad som händer efter övergången. Det framkommer att förskollärarna beskriver att barnen inför en övergång blir avbrutna i sin pågående aktivitet för att påbörja någonting annat efter övergången. Övergångar som ett avbrott kan relateras till Vallberg Roth m.fl. (2019) som framhäver i sin studie att övergångar kan ses som ett avbrott eller ett flöde som förändras. Det kan leda till att barnen får svårt att hitta tid och ro för att komma igång med aktiviteter i den fria leken med rädsla för att bli avbrutna.

Det framkommer även i resultatet att övergångar kan ses som utmanande för barnen för att förskolläraren utnyttjar sin maktposition i förhållande till barnen där förskolläraren bestämmer när barnen måste sluta med en aktivitet för att påbörja en annan som kanske inte alltid är självvald. Förskollärare jämför det med att läsa en spännande bok och bli avbruten av sin partner som säger att hen måste göra något annat. Om det sker gång på gång riskerar det att lusten till att läsa den spännande boken försvinner. Det är av största vikt att förskolläraren lyssnar till barnen och anpassar sig efter dem för att lusten att lära och utvecklas inte hämmas. Vallberg Roth m.fl. (2019) menar i sin studie att övergångar inte behöver vara någonting negativt

utan övergångarna kan vara mellanrummet som ger barnen möjlighet till lära och utvecklas tillsammans med förskollärare. Utifrån begreppet pedagogisk eftertänksamhet som beskrivs av Ehrlin och Jonsson (2022) kan det förstås som att det är viktigt att förskollärarna är pedagogiskt eftertänksamma och tar vara på barnens intressen och lyssnar till deras åsikter för att de ska kunna lära sig och utvecklas.

Baserat på resultatet beskrivs övergångar som något som kan vara krävande både för barn och vuxna och där förskollärarna behöver tänka efter och planera inför. Det kan jämföras med Banerjee och Horn (2012) som beskriver att förskolläraren noggrant behöver förbereda barnen och planera övergången och det kan leda till att förskolläraren och barnen vet vad som ska hända. Förskolläraren måste se varje barns behov och vilka problem som kan uppstå i övergången. Därmed kan det vara viktigt att förskolläraren reflekterar över sin egen roll och förhållningssätt för att underlätta för barnen i övergångarna, det är även något som Ehrlin och Jonsson (2022) beskriver som pedagogisk eftertänksamhet. Om förskolläraren inte reflekterar över sig själv och planerar för övergångar kan det bidra till att barnen får svårigheter med att avsluta aktiviteten och påbörja en annan, vilket går att koppla till Banerjee och Horns (2012) studie där de skriver att det kan ske genom att barnen blir aggressiva eller vägrar att avsluta aktiviteten. Det kan i sin tur leda till att barnen och förskollärarna blir stressade och att barns lärande och utveckling påverkas negativt. Om barnen och förskollärarna blir stressade inför en övergång kan det få konsekvensen att lyhördheten minskar hos förskolläraren. Det kan i sin tur leda till att barnen får korta tillsägelser och barnens behov inte blir tillgodosedda och kan skapa en otrygghet hos barnen och de vet inte vad som förväntas av dem i övergångarna. Det framkommer i studiens resultat att förskollärare beskriver att de planerar inför övergångarna för att barnen ska ha det lättare att avsluta en aktivitet och det gör dem genom att förbereda barnen på olika sätt. Det kan leda till mindre stressiga situationer som kan uppstå hos barnen.

7.1.2. Strategier i övergångar

Användning av olika strategier var något som framkom i förskollärarnas beskrivningar av arbetet med övergångar. Strategierna beskrivs som att förskollärarna förbereder barnen inför en övergång för att underlätta för barnen genom olika sätt. Användning av material var ofta förekommande som en beskrivning av strategier för övergångar för att markera för barnen att en övergång kommer att ske. Det kan relateras till Hume m.fl. (2014) studie där de beskriver att förbereda barnen inför en övergång ger barnen en möjlighet att förstå vad det är som kommer att hända härnäst. Det kan leda till att övergången blir lättare att hantera för barnen där de får en chans att avsluta sin aktivitet i stället för att bli avbrutna, eftersom det kan påverka barnens lek och inställning till övergången. Att ge barnen en chans att hinna avsluta sin aktivitet kan även leda till att barnen känner sig trygga och lyssnade på av förskolläraren och det kan skapa en trygg tillvaro hos barnen i förskolans verksamhet.

Enligt Lpfö18 (2018) ska barnens behov ligga till grund för planeringen av utbildningen. Det beskrivs av förskollärarna att de anpassar sig efter barnens behov och att det är en viktig del i strategin förberedelse. Kan det innebära att förskollärarna

är medvetna om att övergångarna kan vara besvärliga för barn? Förskollärarna behöver se varje barns individuella behov och hur de kan hjälpa barnet genom att förbereda dem. Det kan kopplas till Hume m.fl. (2014) studie där de beskriver att förskollärare behöver använda sig av strategier för varje enskilt barn för att kunna hjälpa dem i övergångar där barnen kan ha svårt att gå vidare från en aktivitet till en annan. Konsekvensen av det kan vara att förskolläraren ser varje barns behov och kan anpassa sig själv och sin undervisning för att varje barn ska få den hjälp de behöver och leder till att barnen blir trygga och kan utvecklas.

Det som beskrivs gemensamt i resultatet som strategi för övergångar mellan aktiviteter i förskolans verksamhet är förskollärarnas egna kompetenser. Förskollärarna har den största inverkan på hur övergången blir för barnen och behöver vara en förebild. De beskriver att de använder sig av deras kroppsspråk och deras röst för att i övergången skapa en stämning som lockar in barnen i aktiviteten som sker efter övergången. Det kan relateras till Hume m.fl. (2014) studie där förskolläraren kan använda sin kommunikativa kompetens för att nå ut till barnen i övergångarna, vilket beskrivs i resultatet när förskollärarna använder sig av kommunikationen för att skapa en stämning inför övergången. Enligt vår tolkning kan det leda till att barnen i förskolan inte märker av att en övergång sker utan att lusten och nyfikenheten driver barnen till att byta aktivitet och kan leda till att övergången blir smidig och lätt både för barnen och förskollärarna. Strategier inför övergångar behövs för att barnen ska veta vad som förväntas av dem och kan förstärkas med hjälp av förberedelser och material som förskolläraren har förberett och planerat inför.

Genom att förskollärare använder sig av sina egna kompetenser för att sätta stämningen inför en övergång för att skapa ett intresse hos barnen, kan det i sin tur ge barnen möjlighet till lärande och utveckling i övergången. Det kan relateras till pedagogisk takt, vilket beskrivs av Ehrlin och Jonsson (2022) där förskolläraren har förmågor där de kan se saker ur flera olika perspektiv. Det kan förstås som att förskolläraren anpassar sin undervisning i övergången till vad barnen är intresserade av för tillfället och på så vis underlättar övergången, som kan leda till att barnen känner en nyfikenhet inför det som kommer att hända och därmed inte tänker på att övergången sker.

En konsekvens av att använda övergången som ett undervisningstillfälle för att barnen ska utvecklas och lära sig kan vara att barnen blir mer intresserade av aktiviteten efter och underlättar arbetet i övergången. Det kan relateras till tidigare studier (Kultti, 2012; Westrin & Örjes, 2019) där det framkommer att ett sätt att intressera barn i övergångar är att ha en mellanstation som strategi som barnen kan använda för att minska den onödiga väntetiden. En konsekvens av det kan vara att barnen blir mer självständiga i övergångar och får utrymme till att tala med varandra som kan leda till ett lärande. I vår studies resultat framkom det inte att förskollärare använder sig av mellanstationer för att underlätta övergångarna. Kan det innebära att förskollärarna inte är medvetna om att en strategi för övergångar kan innebära att ge barnen mer självständighet där de själva kan lära sig någonting? Användning av mellanstationer hade kanske kunnat ge barnen en tryggare tillvaro där de vet vad som förväntas av dem

i övergångarna och därmed skapar tillfälle för lärande och utveckling, men även som en aktivitet som barnen ser framemot och därmed blir övergången lättare att hantera.

7.1.3. *Övergångar som undervisning*

I resultatet framkommer det en variation i hur förskollärare beskriver att de arbetar med övergångssituationen som en undervisningssituation. Å ena sidan beskriver förskollärarna att övergångarna måste ses som en undervisning och lärandetillfälle. Å andra sidan är de osäkra på om övergångarna kan vara ett tillfälle för undervisning och lärande. I resultatet framgår det att förskollärarna beskriver att lärandet sker i aktiviteten som inträffar före och efter övergången, vi tolkar det som att förskollärarna inte ser mellanrummet mellan aktiviteterna som ett tillfälle för utveckling och lärande. Det kan dels tolkas som att förskollärarna inte har reflekterat över övergångarna som ett undervisningstillfälle, dels att förskollärarna inte har en tydlig planering för övergångarna. Vi relaterar resultatet till en tidigare studie (Pica, 2010) som lyfter vikten av att planera övergångarna som andra aktiviteter i förskolan planeras. En konsekvens av att inte planera för övergångarna kan bli att barnen får vänta i onödan som i sin tur kan leda till rastlöshet hos barnen, vilket framkommer i Westrin och Örjes (2019) studie där förskollärare uppmärksammat att övergångar leder till att barn behöver vänta in andra barn och därmed blir rastlösa.

Sammantaget var studiens resultat att förskollärare är positiva till övergångar och ser dem som ett tillfälle för barnen att lära sig och utvecklas och att de tar vara på de situationerna för att ett lärande ska kunna ske. Andra förskollärare ser övergångar som en del av vardagen som bara inträffar och ska ske. Det kan tolkas som att de inte är medvetna om övergångens betydelse för barnens vistelse i förskolan och kan få konsekvensen att barnen inte upplever att de får tid, rum och ro för att leka. Ergin och Bakkaloğlu (2019) beskriver i sin studie att förskollärare behöver ha kunskaper kring övergångar och planera för olika strategier för att underlätta för barnen och sig själva i övergångarna. Förskollärare behöver reflektera över sitt eget förhållningssätt och strategier i övergångar, men även diskutera i arbetslaget om synen på övergångar och hur de ska arbeta med dem.

Avslutningsvis vill vi diskutera varför denna studie fått sitt fokus, förskollärares beskrivningar av övergångar i förskolan. Vad är det som påverkar att förskolan idag har många övergångar och är det så att klockan är en stor påverkansfaktor till att övergångarna blir stressiga? Hur påverkas barnens lärande och utveckling av att förskollärare följer klockans tider? Ska förskollärare motverka antalet övergångar och skapa mer flexibilitet i förskolans vardag eller ska förskollärare se barnens behov och anpassa verksamheten efter det? När ett barn har behov av att äta ska hen då få äta i lugn och ro eftersom förskolan ska anpassas efter barnen eller ska förskolläraren stressa barnet att äta upp då de har en tid att passa. Det kan vara svårt att vara flexibel i förskolans verksamhet, men det kan vara tänkvärt att förskollärare reflekterar och planerar övergångarna. En konsekvens av att reflektera och planera övergångarna kan bli att förskolan blir mer flexibel och anpassas efter barnens behov och intressen. Förskollärarens pedagogiska takt och eftertänksamhet, som beskrivs av Ehrlin och

Jonsson (2022), kan bidra till att övergångarna blir något rörligt och kan fokusera på barnen istället för klockan. Ovanstående resonemang kan kopplas ihop med slow pedagogy som beskrivs av Alison Clark (2020) och är ett uppmärksammande av förskolan som utbildningsarena. Slow pedagogy innebär att förskolläraren låter saker ta tid istället för att påskynda barnen att göra något och att vänta in rätt tillfälle att erbjuda ett nytt material eller att visa barnen något nytt. Clark beskriver att förskollärare behöver reflektera kring slow pedagogys betydelse för barns utveckling och lärande. Förskolläraren behöver ge barnen tid och bli bekväm i att lyssna på barnen och ta ett steg tillbaka. Konsekvensen av det kan bli att barnen blir lyssnade på av förskolläraren och ger både barnen och förskolläraren möjlighet att undersöka tillsammans.

7.2. Metoddiskussion

Vi valde att genomföra en kvalitativ studie då vi ansåg att det var en passande metod för att undersöka vårt syfte och frågeställningar. Utifrån syftet valde vi att använda semi-strukturerade intervjuer där vi använde oss av en intervjuguide (se bilaga 1) för att hjälpa oss att beröra studiens syfte och frågeställningar. Fördelen med intervjuguiden var att vi hade utgått från vad den tidigare forskningen kommit fram till och underlättade vårt arbete när vi utformade intervjuguiden. Semi-strukturerade intervjuer var rätt val för studiens syfte och frågeställningar då vi kunde ställa följdfrågor till informanterna och på så vis fördjupa deras svar. Vi valde att inte ge frågorna i förväg till informanterna som skulle intervjuas för att vi ville få deras spontana tankar och åsikter kring övergångar. En av informanterna ville ha frågorna i förväg och vi tog beslut att hen skulle få ta del av intervjuguiden. Konsekvensen av det blev att informanten hade genomtänkta svar och var förberedd för intervjun på ett annat sätt än resterande informanter. Dock så upplevde vi att informantens spontanitet påverkades då hen utgick från sina nedskrivna svar och påverkades av att frågorna i intervjuguiden inte togs i den ordning hen hade förberett sig på.

I intervjuguiden hade vi förslag på färdiga frågor som vi ville beröra under intervjugång. Frågan ”Hur mycket tid tycker du att övergångarna mellan aktiviteterna tar?” ansåg vi inte gav svar som var relevanta till studiens syfte, då informanterna svarade med att de inte visste. Istället hade frågan kunnat formulerats om för att ge ett mer beskrivande svar från informanterna kring deras uppfattningar om övergångar tar mycket tid från verksamhetens vardag som kunde gå till annat. Vi båda två var med vid varje intervjutillfälle vilket gjorde att vi fick en samlad bild av informanternas svar. Fördelen med det var att under framskrivningen av resultatet visste vi på ett ungefär vad varje respondent hade berättat, istället för att behöva läsa varandras transkriberingar flera gånger för att bli insatta i deras svar. Det gjorde att vi lättare kunde sammanställa vad informanterna berättat.

Eftersom vi hade svårt att få tag på förskollärare som ville eller kunde delta i studien tog vi beslutet att intervjua förskollärare som vi haft kontakt med sedan tidigare. Det kan ha påverkat resultatet då de exempelvis kan ha känt sig tvungna att delta. Det kan även ha påverkat resultatet genom att vi intog en mindre formell roll som forskare och

inte ställde följdfrågor i samma utsträckning. Vidare kan det även ha påverkat resultatet genom att informanterna inte var lika intresserade av studiens syfte och frågeställningar som de informanter som självmant valt att delta var. Hade vi haft mer tid på oss hade vi kunnat kontakta flera rektorer för att få kontaktuppgifter till förskollärare som kanske hade varit intresserade i att delta i studien som vi inte haft kontakt med tidigare. Vi tog beslut att informanterna fick välja om intervjun skulle ske på deras arbetsplats eller om det skulle ske via online-verktyget zoom. Covid-19 pandemin som varade i två år kan ha bidragit fördelaktigt i denna studie då informanterna nu mera har digital erfarenhet och blivit vana vid att ses digitalt. Fördelen med att informanterna fick välja vart intervjun tog plats kan ha gjort dem mer bekväma och de kan ha svarat mer avslappnat på frågorna än om vi hade valt intervjuplats.

I resultatet valde vi att ändra citaten till korrekt grammatisk svenska, vi lade till ord som exempelvis ”och” och ”så”. Det gjorde vi för att bevara informanternas anonymitet för att det inte skulle bli utpekande. Det gjordes även för att texten skulle bli mer lättläst och förståelig då många av citaten innehöll upprepningar och ord som fattades.

8. Slutsats

Syftet med studien var att undersöka förskollärares beskrivningar av strategier för övergångssituationer. Resultatet visar att förskollärare till viss del är medvetna om övergångarnas betydelse för lärande och utveckling. Dock beskriver förskollärarna inte övergångarna alltid som ett tillfälle för undervisning utan de ser undervisningen som de aktiviteterna som sker innan och efter övergången. Studiens titel är ett citat från intervjuunderlaget som vi anser är en förklaring av övergångar i förskolan, möjligen ur ett barnperspektiv, genom att sätta det i perspektiv till hur vuxna skulle känna om de blev avbrutna i deras aktivitet.

De strategier som beskrivs av förskollärarna att de använder sig av kan vara planerade där förskollärarna lagt ner tid att reflektera kring vilka strategier de ska använda sig av för att underlätta för barnen. Strategierna kan också vara mer eller mindre oreflekterade och som sker automatiskt i förskollärarnas yrkesroll där förskollärarna använder sig av egna erfarenheter för att underlätta för barnen i övergångarna.

9. Studiens relevans för kommande yrkesroll

Studiens syfte var att undersöka förskollärares beskrivningar av strategier för övergångar mellan aktiviteter i förskolans verksamhet. Eftersom det finns relativt lite forskning kring strategier för övergångar mellan aktiviteter menar vi att denna studie kan bidra till ökade kunskaper hos förskollärare. Studien är relevant för vår kommande yrkesroll eftersom övergångar är en stor del av förskolans vardag och att reflektion och planering är viktigt för att underlätta övergångarna, vilket sker genom olika strategier. Studiens relevans för förskolläraryrket är att den kan bidra till kunskap om olika strategier som kan underlätta för övergångarna, samt att förskollärare kan få en tankeställare kring hur de själva arbetar med övergångar och hur de kan utvecklas. Vi anser att studien belyser vikten av att förskollärare behöver vara medvetna om sitt

förhållningssätt och arbetet med strategier för övergångar för att skapa förutsättningar för barns lärande och utveckling.

10. Förslag till fortsatt forskning

För att få en vidgad bild på hur förskollärare arbetar med strategier för övergångar i förskolans verksamhet skulle det vara intressant att genomföra en observationsstudie. Observationer skulle ge en inblick i hur förskollärarna arbetar i praktiken och inte enbart få ta del av deras beskrivningar. Vidare skulle det även vara intressant att intervjua och observera flera förskollärare som arbetar med olika förutsättningar, till exempel förskolans storlek och antal barngrupper, vilken ålder det är på barnen i gruppen och barngruppens storlek. Det kan göras för att jämföra om dessa förutsättningar påverkar deras arbete med strategier för övergångar i förskolan.

Referenser

Apa7: [APA7 HT21.pdf \(gu.se\)](#)

- Bakkaloğlu, H. & Ergin, E. (2020). Preschool teachers' views on in-classroom transitions in inclusive preschool classrooms. *International journal of early childhood special education*, 12(1), 41-57. DOI: 10.20489/intjecse.724950
- Banerjee, R. & Horn, E. (2012). Supporting classroom transitions between daily routines: strategies and tips. *Young exceptional children*, 16(2), 3–14. <https://doi.org/10.1177/1096250612446853>
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber AB.
- Clark, A. (2020). Towards a listening ECEC system. I C. Cameron & P. Moss (Red.), *Transforming early childhood in England: towards a democratic education* (s. 134-150). UCL press.
- Clarke, V. & Braun, V. (2017). Thematic analysis. *The journal of positive psychology* 12(3), 297-298. DOI: 10.1080/17439760.2016.1262613
- Ehrlin, A. & Jonsson, L. (2022). Teoretiska perspektiv på lärares arbete. I A, Ehrlin. & L, Jonsson (Red.), *Pedagogisk takt – lärares didaktiska och relationella kompetens*. (s. 13–23). Liber AB.
- Ekström, K., Garpelin, A. & Kallberg, P. (2008). Övergångar under förskoleåren som kritiska händelser för barnet – föräldrarna och verksamheten – en forskningsöversikt. *Tidskrift för lärarutbildning och forskning*, 15(1), 45–62. [lofu_1_08.pdf\(umu.se\)](lofu_1_08.pdf(umu.se))
- Ergin, E. & Bakkaloğlu, H. (2019). Examination of in-classroom transitions in inclusive preschool classrooms. *Early child development and care*, 189(5), 820-834. <https://doi.org/10.1080/03004430.2017.1345891>
- Hume, K., Sreckovic, M., Snyder, K. & Carnahan, R. C. (2014). Smooth Transitions – helping students with autism spectrum disorder navigate the school day. *Teaching exceptional children*. 47(1), 35–45. DOI: 10.1177/0040059914542794
- Kultti, A. (2012) *Flerspråkiga barn i förskolan: Villkor för deltagande och lärande*. [Akademisk avhandling]. Göteborgs Universitet. <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/29219>
- Lo Iacano, V., Symonds, P. & Brown HK, D. (2016). Skype as a tool for qualitative research interviews. *Sociological research online*. 21(2). [Valeria Lo Iacono, Paul Symonds and David H.K. Brown: Skype as a Tool for Qualitative Research Interviews \(socresonline.org.uk\)](#)
- Läroplan för förskolan*. (2018). Skolverket. [Ladda ned publikation - Skolverket](#)
- Niss, G. (2018). *Det händer i hallen. Trygga övergångar i förskolan*. Gothia Fortbildning.

- Nyholm, L. (2016). *Nedstressad förskola – medveten närvaro*. Gothia utbildning.
- Pica, R. (2010). Transition movement into the Curriculum. *YC Young Children*, 65(2), 52–53. Transition Movement into the Curriculum.: EBSCOhost (mdh.se)
- Van Manen, M. (2015). *Pedagogical Tact – knowing what to do when you don't know what to do*. Routledge.
- Vallberg Roth, A-C., Holmberg Y., Löf C., Palla L. & Stensson, C. (2019). *Flerstämmig didaktisk modellering i förskolan*. Malmö Universitet. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1420410/FULLTEXT01.pdf>
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. [God forskningssed \(vr.se\)](http://www.godforskningssed.se)
- Westrin, A. & Örjes, A. (2019). Lärandet i fokus vid aktivitetsbyten inom förskola och skola – Det är lätt att gå vilse i läroplanernas alla krav och glömma bort att barnet är summan av allt det varit med om. *Skolportens numrerade artikelserie – för undervisning, lärande och ledarskap*, 19(10), 3-24. [leda-lara-nr-10-2019.pdf \(skolporten.se\)](https://www.skolporten.se/leda-lara-nr-10-2019.pdf)

Bilaga 1

Intervjuguide

Vad heter du?

Vilket årtal är du född?

Hur länge har du arbetat som förskollärare?

Ord att lägga fram på bordet: Övergångar

Förskollärarens upplevelser kring övergångar i förskolan, exempel på frågor som ska beröras:

- Vad tänker du på när du ser ordet övergångar?
- Hur upplever du övergångar mellan undervisningen i förskolan?
- Hur mycket tid tycker du att övergångarna mellan aktiviteterna tar?
- Har du några exempel på när övergångar mellan aktiviteter fungerar bra, respektive mindre bra?
- Hur ser du att barnen påverkas av övergångar mellan aktiviteter?

Förskollärarens roll i övergångar, exempel på frågor som ska beröras:

- Vad anser du är din roll som förskollärare i övergångar mellan undervisning?
- Hur planerar du för övergångar mellan undervisning i förskolans verksamhet?
- Vilka strategier använder du dig av som underlättar övergångarna i förskolans verksamhet?

Förskollärarens syn på hur övergångar kan bidra till ett lärande hos barnen, frågor som ska beröras:

- Hur tycker du att övergångar mellan undervisning i förskolan kan bidra till barns utveckling och lärande?
- Har du något material som du använder dig av i övergångssituationer mellan undervisningen? Isåfall vilka?

Kom ihåg att ställa följdfrågor till respektive förskollärare för att fördjupa svaren samt få en ökad förståelse för dem.

För att försäkra oss i att vi upplevt svaren rätt kan vi ställa: Har jag förstått dig rätt med att...? Finns det något som du vill tillägga?

Bilaga 2

Informationsbrev

Hej!

Vi heter Stina Matsson och Amanda Hedberg och vi är två studenter som går termin 7 på Mälardalens Universitet i Västerås där vi studerar till förskollärare. Just nu skriver vi vårt självständiga arbete.

Syftet med studien är att undersöka förskollärares beskrivningar av övergångar mellan olika situationer i förskolan, exempelvis övergången från fri lek till utevistelse. Vi vill därför genomföra 8–10 enskilda intervjuer runt v. 46–48, med förskollärare för att få syn på förskollärares arbete kring övergångarna mellan olika aktiviteter i förskolan. Intervjuerna kan ske både på plats i förskolans lokaler eller så kan vi genomföra intervjuerna digitalt via zoom eller teams. Det får du bestämma vad som känns mest bekvämt för dig. Bakgrundsinformation gällande yrkesverksamma år, ålder, arbetsbefattning kommer att efterfrågas. Intervjun beräknas ta cirka 30 minuter och kommer att spelas in med ljudupptagning med hjälp av telefon. Båda studenterna kommer om möjligt att delta vid samtliga intervjuer.

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du har rätten att när som helst under datainsamlingen avbryta ditt deltagande utan närmare motivering och utan några negativa konsekvenser för dig. Vi vill även informera dig om att studien följer Vetenskapsrådets etiska riktlinjer. Detta innebär att i studien kommer inga identifierbara namn på dig som deltar eller den aktuella förskolans att nämnas dock kommer några uttalanden som görs under intervjun att används som citat i resultatet. Det insamlade materialet kommer transkriberas av oss två studenter och behandlas konfidentiellt och delgiven information anonymiseras. Det inspelade materialet kommer endast att behandlas av behöriga och kommer att raderas när arbetet är godkänt.

Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Mälardalens universitet som i sin slutversion läggs ut på databasen DIVA.

Vid eventuella frågor och funderingar får ni gärna kontakta oss eller vår handledare.

Med vänlig hälsning, Stina Matsson och Amanda Hedberg, Västerås.

Kontaktuppgifter:

Student Stina Matsson: xxx tel.: xxx

Student Amanda Hedberg: xxx tel: xxx

Handledare Pernilla Kallberg: xxx tel: xxx